

Meer dan duizend woorden Over figuren in het IE-recht

Augustus 2011
Walter Hart – EP&C

In het IE-recht wordt met twee maten gemeten bij het interpreteren van figuren. In het octrooirecht worden figuren veel restrictiever geïnterpreteerd dan in het auteursrecht en in het modelrecht.

Figuren in het auteursrecht en modelrecht

Zie om te beginnen de traptredenzaak [Eestairs vs. Dirrix](#) van 20 oktober 2010. Het ging over het auteursrecht op een trap, zie rechts.

De rechtbank Breda overwoog in r.o. 3.6: *“De totaalindruk van de trap van Dirrix wordt met name bepaald door de uitvoering van de traptreden in een lint van 'gevouwen' stripstaal waarbij telkens twee treden (om en om) aan één zijde met elkaar verbonden zijn.”*

Zie verder de welbekende [Tripp Trapp zaak](#) (zie rechts) van 30 juni 2009, waarin het Hof van Den Haag overwoog: *“9, Het hof beschouwt (overeenkomstig hetgeen Stokke c.s. stellen bij conclusie van repliek onder 20, voorlaatste zin) in het bijzonder als oorspronkelijk aan de Tripp Trapp de schuine staanders waarin alle elementen van de kinderstoel – de rugleuning, de zitting en de voetenplank – zijn verwerkt.”*

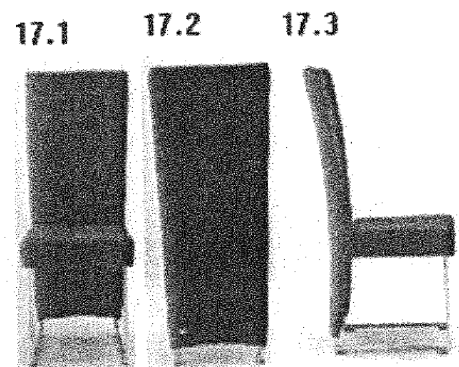
En: *“10. Daarnaast, en daarvan te onderscheiden, acht het hof karakteristiek voor de Tripp Trapp de L-vorm, die ontstaat door de combinatie van de schuine staanders met de horizontale liggers. Hierdoor ontstaat het “zwevende” effect.”*

In de zaak [Rolf Benz vs. Zijlstra](#) ging het ook om een stoel, de Benz stoel, zie rechts. De rechtbank Arnhem overwoog:

4.8 Naar het oordeel van de rechtbank blijken uit bovenstaande foto's genoegzaam de door Rolf Benz aangevoerde kenmerkende elementen van:

- i) de vorm van de rug,*
- iv) de vorm van het sledeframe, en*
- v) de spanning tussen de “dikke” zitting en de “dunne” rugleuning die niet met elkaar zijn verbonden.*

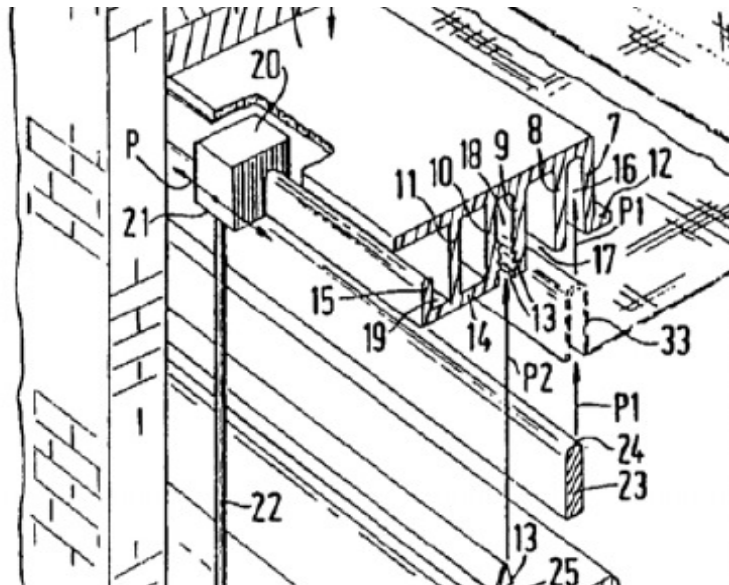

Wat gebeurt er in elk van deze zaken? De rechtbank beschouwt het product dat auteursrechtelijke danwel modelrechtelijke bescherming geniet en beoordeelt wat de kenmerken zijn die het product onderscheidend maken ten opzichte van bestaande producten. De rechtbank doet dit aan de hand van een of meer figuren of foto's van het product. De procedure omvat: het analyseren van de figuren of foto's, het identificeren van de onderscheidende kenmerken en het in woorden vatten van deze kenmerken. Dit gebeurt in zowel de traplint, de TrippTrapp als de Benz-stoel zaak. Bovendien stelt in de Benz zaak de rechtbank vast dat de toeschouwer niet veel moeite hoeft te doen om de kenmerken te zien. De belangrijke kenmerken blijken "genoegzaam" i.e. springen de geïnformeerde gebruiker direct of in ieder geval vrij snel in het oog.

Figuren in het octrooirecht

In contrast hiermee staat het octrooirecht. Zie bijvoorbeeld de [Spanplafond](#) zaak, waarbij het ging om een systeem waarmee een doek wordt opgespannen om zo een verlaagd plafond te vormen. Figuur 1, van EP0900308, hier rechts, toont het volgende:

Neem een moment om de figuur te bekijken. Zoek in de figuur de balk 23. Bekijk de balk 23 (of strip 23) goed. Bekijk ook de uitsparing 16 waar de balk 23 in past. Zie ook de twee pijltjes P1, die aangeven hoe de doek 33 door de balk 23 in de uitsparing 16 geschoven wordt.

De rechtbank overwoog: "Dat deze figuur een strip 23 toont welke mogelijk parallelle flanken heeft, of wellicht een lichte wigvorm heeft zoals het ter zitting getoonde uitvoeringsmodel, is niet uit de figuur af te leiden, laat staan dat daaruit enige relevantie voor de instelbaarheid of een te bereiken spaneffect blijkt."

En: Figuur 1 bij EP 308 leert dat deze niet noodzakelijk een rechthoekige doorsnede heeft.

En: Naar oordeel van de rechtbank kan voor het extra kenmerk "straight sides" dan ook geen basis worden gevonden in de oorspronkelijke aanvraag.

In deze zaak werd het octrooi vervolgens vernietigd omdat er sprake zou zijn van uitbreiding van materie, i.e. er zou een onderscheidend kenmerk uit de figuur gedestilleerd worden dat door de figuur niet aan de vakman geopenbaard wordt. De kenmerken van een simpele balk 23 zijn kennelijk te ingewikkeld om door een vakman uit een figuur te kunnen worden afgeleid. Dit ondanks het feit dat zowel de balk als de holte waar deze in past betrekkelijk duidelijk is weergegeven. Ook het opspannen van het doek met de balk 23 is volgens de vakman niet uit de figuur af te leiden. Nadere bestudering leert echter dat hoe dieper de balk 23 in de uitsparing 16 wordt geschoven, hoe strakker het doek 33 opgespannen wordt. Dit lijkt toch geen rocket science.

Verder verscheen onlangs een uitspraak in de [Mop-zaak](#). De zaak draait om een octrooi op een mop voor het schoonmaken van een vloer en in het bijzonder een vervangbare mopbekleding die om de mop geschoven kan worden. Zie de figuur 15 rechts, waarin de mopbekleding 2 in bovenaanzicht getoond wordt. De mopbekleding 2 heeft vier zakken 6, 6', waarin vleugels van de mop gestoken dienen te worden.

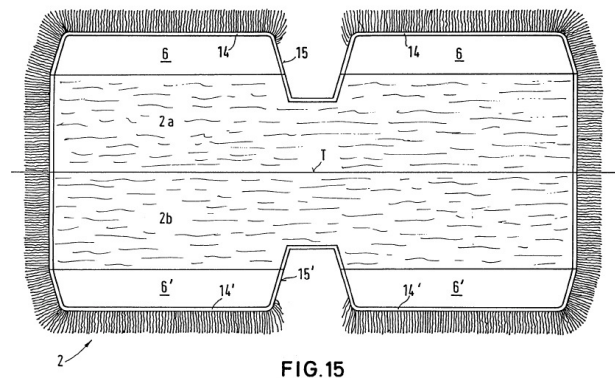

FIG.15

De octrooihouder heeft lopende de procedure ter verdere beperking van het octrooi een nieuwe conclusie 13 ingediend, die luidt: *“Mopbekleding... gekenmerkt door een aan elk van de langsranden (14, 14’) aangebracht tweevoud van zakken (6, 6’) voor het invoeren van de randdelen (5, 5’) aan de langszijde van de klapvleugels (3, 3’) wanneer de mopbekleding vlak op een bodem is uitgespreid.”*

Dit lijkt een prima beschrijving van de zakken 6, 6’ van figuur 15. De rechtbank stelt echter dat er sprake is van een *“intermediate generalization”* omdat de twee zakken aan elke zijde niet los gezien kunnen worden van de uitsparing 15, zie r.o. 4.4: *“Het voorgaande brengt met zich dat als figuur 15 een tweetal zakken openbaart de gemiddelde vakman dit niet los zal zien van de uitsparingen 15 en 15’. Zodoende is er sprake van een intermediate generalization”*. Kennelijk had de uitsparing in de ogen van de rechtbank ook in conclusie 13 opgenomen moeten worden.

Het is belangrijk om in acht te nemen dat in het octrooirecht de juridische fictie bestaat dat een vakman niet alleen het octrooi en de meest nabije stand der techniek kent, maar alle publicaties die ooit in het vakgebied zijn gedaan. Vervolgens is de toets volgens vaste rechtspraak wat de vakman *“direct en ondubbelzinnig”* uit de aanvraag, inclusief de figuren (!), leert. Deze alwetende vakman zou uit figuur 15 in mijn ogen de twee zakken per langszijde direct en ondubbelzinning herkennen en benoemen als onderscheidend kenmerk. Wederom lijkt dit toch geen rocket science.

In schril contrast hiermee staat weer het auteursrecht en het modelrecht. Zie de hierboven genoemde Tripp Trapp zaak, waarin het hof weinig moeite had om een *“L-vorm”* te destilleren uit de figuren van de Tripp Trapp stoel en deze afzonderlijk als oorspronkelijk en beschermingswaard te kwalificeren. Ook in de traprede zaak slaagde de rechtbank er vrij eenvoudig in om onderscheidende kenmerken uit de figuur te destilleren: *“lint van gevouwen stripstaal waarbij telkens twee treden (om en om) aan één zijde met elkaar verbonden zijn”*. Ook in de Rolf Benz zaak worden door de rechtbank onderscheidende kenmerken uit de figuren gelicht en benoemd als de kenmerken die de beschermingsomvang met name bepalen, zie *“de spanning tussen de dikke zitting en de dunne rugleuning die niet met elkaar verbonden zijn”*.

Hieruit blijkt dat er binnen het IE-recht met twee maten gemeten wordt. In het auteursrecht en in het modelrecht kan veel, zo niet alles uit een figuur worden afgeleid. De geïnformeerde gebruiker heeft zelfs aan een vrij wazige figuur (Benz-zaak) genoeg om de onderscheidende kenmerken van een product te herkennen, uit de context te halen, in woorden te vatten en als auteursrechtelijk danwel modelrechtelijk beschermd te identificeren. In het octrooirecht daarentegen kan een vakman volgens de Haagse rechtbank vrijwel niets uit een figuur afleiden.

Is dit redelijk? Ziet de geïnformeerde gebruiker meer dan de vakman? Is het eenvoudiger om een *“mooi”* kenmerk te identificeren en in woorden te vatten dan een technisch kenmerk? In mijn ogen niet. Je zou zelfs kunnen verdedigen dat een vakman uit het octrooirecht veel meer in een figuur zou moeten kunnen herkennen dan een geïnformeerde gebruiker uit het modelrecht, want daar is hij immers een technische onderlegde vakman voor. Hij heeft vakkennis en kent alle prior art, terwijl een geïnformeerde gebruiker *“geen deskundige bij uitstek hoeft te zijn”* zie r.o. 4.13 uit Rolf Benz vs. Zijlstra. Aldus geredeneerd zou er binnen het octrooirecht veel meer uit figuren gehaald moeten kunnen worden dan in het modelrecht of in het auteursrecht.

Het is daarom mijns inziens onterecht dat er in het octrooirecht maar zeer beperkt op basis van een figuur mag worden vastgesteld wat het onderscheidende kenmerk van de uitvinding is, en wat de bijbehorende beschermingsomvang is die de octrooihouder toekomt. Het opschuiven van de octrooirechtspraak naar die van het modelrecht en het auteursrecht is mijns inziens nodig. Voor een vakman of geïnformeerde gebruiker zegt een plaatje meer dan duizend woorden. Dat is zo in het auteursrecht, dat is zo in het modelrecht en dat hoort ook zo te zijn in het octrooirecht.